

AD artikel donderdag 2 december 2021

Duurzaam kan ons duur komen te staan

Drinkwaterbedrijven bang voor vervuiling door boringen

Aan de rand van Leeuwarden wordt een 2,7 kilometer diepe boring gedaan naar aardwarmte.
foto anton kappers Hollandse Hoogte / Branko de Lan

Het zoeken naar aardwarmte, een duurzame energiebron, verhoudt zich slecht met het winnen van drinkwater, waarvan ook meer nodig is nu Nederland opwarmt. En toch gebeurt het.

Hans Nijenhuis

Den Haag

Vergis je niet, Jelle Hannema begrijpt heel goed waarom er naarstig naar aardwarmte wordt gespeurd. „De druk op de energietransitie is heel hoog. En politiek liggen andere vormen van energiewinning heel ingewikkeld. U hoeft uw eigen krant maar te lezen om te zien wat er gebeurt als ergens een windmolen moet worden gebouwd. Geothermie is interessant, omdat het onzichtbaar is - het zit onder de grond - en omdat het een permanente vorm van warmte is. Je bent niet afhankelijk van wind of zon.” Hij onderstreept: „We zijn ook helemaal niet tegen geothermie. Maar doe het nou niet in bestaande drinkwatergebieden of reserves voor de toekomstige drinkwatervoorziening.”

En dat laatste is dus wel wat dreigt te gebeuren. Drinkwaterbedrijf Vitens, waar Hannema directeur is, heeft 107 waterwingebieden in Gelderland, Utrecht, Overijssel, Flevoland en Friesland. Voor twintig daarvan heeft het ministerie van Economische Zaken zogenoemde opsporingsvergunningen afgegeven. Dat betekent dat bedrijven toestemming hebben om actief te zoeken naar aardwarmte en de mogelijkheden om die naar boven te krijgen.

Chemicaliën

Voor geothermie wordt honderden meters en soms zelfs een paar kilometer diep geboord. „Het water dat we gebruiken voor drinkwater ligt veel minder diep. Wat je ziet, is dat natuurlijke chemicaliën uit de ondergrond bij het boren mee naar boven komen”, zegt Hannema. „Daarnaast worden voor het boren en corrosievrij houden van die boorputten ook chemicaliën gebruikt. Wij zien een groot risico dat bij lekkage van die boorgangen het water dat wij voor het drinkwater gebruiken door die chemicaliën wordt verontreinigd. En dat daarmee zo'n voorraad voor ons niet meer bruikbaar is.”

Een woordvoerder van Economische Zaken zegt dat de soep niet zo heet gegeten wordt. „De opsporingsvergunningen hebben het karakter van een concessie en zorgen ervoor dat andere bedrijven dan de vergunninghouder geen recht hebben om activiteiten in de ondergrond aan te vragen in dat gebied.” Het bedrijf dat dus nu investeert in bodemonderzoek, staat straks ook vooraan in de rij als naar aardwarmte geboord mag worden. „Het ministerie zal geen omgevingsvergunningen verlenen voor mijnbouwactiviteiten in deze gebieden”, onderstreept de woordvoerder. Alleen: „Boringen die van buiten de begrenzing van deze beschermingsgebieden tot onder de grondwatervoorraden komen, acht het kabinet in principe wel mogelijk, mits er geen risico's zijn voor de kwaliteit van het grondwater.”

Ook in het duingebied bij Noordwijk hebben vier bedrijven, waaronder Shell, deze zomer zo'n vergunning gekregen. Tot verbazing van gedeputeerde Jeannette Baljeu. „Wij gaan zeker geen toestemming geven om te boren in grondwaterbeschermingsgebieden. Dus waarom zou je dan wel een vergunning geven om te zoeken naar geschikte plekken om te boren? Zo worden maar valse verwachtingen gewekt.”

Ook schuin boren van buiten het drinkwatergebied naar warmtebronnen ónder het gebied, is voor haar geen optie. „Ik weet niet wie er allemaal met wat voor argumenten gaat komen dat het allemaal technisch wel veilig is. Als provincie zien wij het nog steeds als doorboring van drinkwaterterrein. Het risico is te groot dat er iets gebeurt in de ondergrond. Daarom laat de provinciale milieuverordening schuin boren niet toe. Zoet water is voor ons echt heel belangrijk en dat zal de komende tijd zo blijven.”

Zuid-Holland heeft inmiddels bezwaar aangetekend. Baljeu is van de VVD, dezelfde partij als van minister Stef Blok en staatssecretaris Dilan Yesilgoz. Waarom belt ze die gewoon niet even? „Ik ga niet even bewindslieden bellen. We volgen gewoon de geëigende weg. We verwachten voor het eind van het jaar een gesprek met het ministerie.”

Schoenlepel

Voor drinkwaterbaas Hannema staat de vergunningverlening symbool voor iets groters: „In Nederland hanteren we een soort schoenlepel- planologie. Alles moet maar passen, ook als de schoenen te krap zijn. Het is belangrijk dat we echt fundamentele keuzes gaan maken.” De vraag naar drinkwater zal de komende jaren alleen maar stijgen. Gerekend wordt met een stijging van mogelijk wel 30 procent in 2040. „Dat heeft met bevolkingsgroei te maken, maar ook met de droge en warme zomers.”

Vlak voor de verkiezingen hebben de drinkwaterbedrijven al opgeroepen tot een 'nationaal waterakkoord', met afspraken over hoe we zorgen dat er voldoende schoon water voor de drinkwaterproductie beschikbaar blijft. „Maar de ernst van de situatie is nog niet overal geland”, zegt Hannema. „Dat zie je ook in de formatie. Als er wat uitlekt, dan gaat het over stikstof, klimaat, woningbouw. En als die woningbouw doorgaat, dan weet je wel wie daar voor het drinkwater moet zorgen.”

Het probleem wordt onderschat, denkt hij. „We zien op de hoge zandgronden al schaarste ontstaan, en de kwaliteit staat door bodemverontreiniging al onder druk. En dan nu weer die vergunningen. Maar ja, zeg ik dan cynisch, wij als drinkwatersector lossen het altijd wel op. Alleen, wij maken wel kosten voor extra zuivering en de rekening wordt uiteindelijk door onze klanten betaald. Dat kan toch niet de bedoeling zijn?”